

نقش دیپلماسی نوین در افزایش همگرایی کشورهای اسلامی

تاریخ دریافت: ۹۳/۳/۵ تاریخ تأیید: ۹۳/۵/۱۷

الهام زارع مهریزی*

چکیده

موضوع مقاله حاضر، «نقش دیپلماسی نوین در افزایش همگرایی کشورهای اسلامی» است. پهنای و گستره دیپلماسی در جهان امروز آنچنان است که از آن به عنوان مهم‌ترین ابزار سیاست خارجی یاد می‌شود و همه فعالیت‌های روابط خارجی در زمینه‌های گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی را در برمی‌گیرد. در نتیجه، دولت‌ها در فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند می‌توانند از انواع دیپلماسی بهره‌گیرند.

موضوع همگرایی در جهان اسلام و نیاز به اتحاد و اتفاق نظر میان مسلمانان از مهم‌ترین ضرورت‌های جوامع اسلامی در عصر حاضر است. حفظ منافع و امنیت کشورهای اسلامی در پناه یکپارچگی ملل و دولت‌های آنها است و هویت اجتماعی-فرهنگی آنها ایجاب می‌کند که همه فرقه‌ها و نحله‌ها دوشادوش یکدیگر برای حفظ کیمان اسلام بپا خیزند. شرایط و مقتضیات زمان، اشتراک در اهداف دینی، انسانی، منافع اقتصادی و مصالح سیاسی، از مهم‌ترین علل ایجاد کننده «همگرایی جهان اسلام» در زمان حاضر است. کشورهای اسلامی با اشتراک دردها و گرفتاری‌ها، توانمندی‌ها و نارسایی‌ها و دشمن مشترک می‌توانند با طرح وحدت و کنار گذاشتن اختلافات، درصد تحقق اهداف اسلامی انسانی خود برآیند.

با سیاست‌های هماهنگ دشمنان اعتقادی-سیاسی و فرهنگی اسلام که در اقصی نقاط عالم و به ویژه با بهره‌گیری از امکانات و ثروت خود مسلمانان مبارزه علیه آنان را رهبری می‌کنند، لزوم دستیابی به یک وحدت حقیقی که بتواند موضعی واحد و محکم، متشکل از قدرت کل جهان اسلام را سازمان دهد، ضروری است.

واژه‌های کلیدی: دیپلماسی نوین، دیپلماسی عمومی، دیپلماسی فرهنگی، همگرایی، جهان اسلام.

پښتونستان ښوونځي
پښتونستان ښوونځي
پښتونستان ښوونځي

المللی پول»^۱ و دبیرخانه سازمان ملل و مجموعه‌ای از شرکت‌ها و دولت‌های طرف تعامل و نیز سازمان‌های غیردولتی، خصوصی و افراد مستقل (گنجی‌دوست، ۱۳۸۷). امروزه نه تنها بازیگران دولتی بلکه بازیگران غیر دولتی نیز در دیپلماسی ایفاگر نقش‌اند و با توجه به اهمیت روزافزون رسانه‌ها پیوسته بر نقش و اهمیت بازیگران غیر دولتی افزوده می‌شود.

تمایزات دیپلماسی سنتی و نوین

۱. در دیپلماسی سنتی، پنهان‌کاری و عدم شفافیت همواره وجود داشته است، در حالی که در شرایط جدید، صرفاً با روش‌های گذشته نمی‌توان در جلب افکار عمومی و اعتمادسازی توفیق مورد انتظار را کسب نمود. اولین و مهم‌ترین ویژگی دیپلماسی عمومی، شفافیت و تلاش برای انتشار اطلاعات است؛ در حالی که در دیپلماسی سنتی، ابهام ویژگی مهمی به شمار می‌رود.

۲. در دیپلماسی نوین دولت‌ها برای برقراری ارتباط با توده مردم از ابزارهای نوین ارتباطاتی استفاده می‌نمایند در حالی که در دیپلماسی سنتی عمدتاً رابطه دولت با دولت اهمیت داشت.

۳. در دیپلماسی سنتی موضوعات و مسائل دیپلماسی در ارتباط با سیاست‌ها و رفتارهای دولت‌های دیگر است، اما در دیپلماسی نوین مسئله نگرش و رفتار افکار عمومی حائز اهمیت است. همچنین این نکته قابل توجه است که در جایی که سیاست‌ها و رفتار یک دولت نشأت گرفته از نگرش‌های شهروندان آن است، دیپلماسی نوین در پی آن است تا با تحت تأثیر قرار

¹.IMF

پښتو ښکته ځاښه علوم انساني و مطالعات فرښکته
پرتال جامع علوم انساني

ابعاد دیپلماسی نوین و همگرایی کشورهای اسلامی

باتوجه به مطالب فوق دیپلماسی نوین در پرتو فن‌آوری‌های جدید انواع دیپلماسی رسمی و غیر رسمی (عمومی و فرهنگی) را شامل می‌شود که هر یک می‌تواند در همگرایی کشورهای اسلامی مؤثر واقع شود.

۱. دیپلماسی رسمی

کشورهای اسلامی ساختارهای حکومتی متفاوتی را تجربه می‌کنند. ساختار رژیم‌های سیاسی در منطقه شامل نظام‌های جمهوری (ایران)، نظام نوپاتریمونیالیستی (بخش اعظم کشورهای حاشیه‌ی خلیج فارس) و نظام‌های سلطانی و نظام‌های تک حزبی (سوریه) است که به علت فقدان سازگاری میان آن‌ها، منطق همگرایی در میان آنان شکل نمی‌گیرد.

دیپلماسی رسمی به معنای بهره‌گیری از شیوه‌های مسالمت‌آمیز، نظیر گفت‌وگو و مذاکره برای دستیابی به اهداف به عنوان یکی از ابزارهای سیاست خارجی است. در این میان و در عرصه‌ی سیاست خارجی آن‌چه که بیش از پیش اهمیت دارد و به دولت‌ها برای رسیدن به همگرایی و اتحاد یاری می‌رساند مذاکره است. همان‌طور که در ابتدای این فصل بدان پرداختیم اهمیت مذاکره بدان حد است که برخی دیپلماسی را فن مذاکره می‌دانند.

۱-۱. استفاده از فنون دیپلماتیک

بدیهی است که در فضای بین‌المللی بروز اختلافات و منازعات سیاسی بر سر مسائل مختلف میان کشورهای گوناگون اجتناب‌ناپذیر است. در این میان نخبگان سیاسی و در رأس آنها دیپلمات‌ها در پی آن هستند تا با استفاده از روش‌ها و فنون دیپلماتیک به حل و فصل این منازعات بپردازند. روش‌هایی که دیپلمات‌ها از آن برای حل اختلافات و یا رایزنی‌های سیاسی

پښتو ښکته ځاښه علوم انساني و مطالعات فرښکته
پرتال جامع علوم انساني

ولی اعمال قوه و قدرت در جمیع حالات یکسان نیست و منوط به میزان قوه و قدرتی است که طرف مقابل در اختیار دارد (همان، ص ۱۷۴).

- پایدردی (مسانی جمیله)

هرگاه دو دولت نخواهند اختلاف خود را از طریق مذاکرات سیاسی حل و فصل نمایند و یا مذاکرات به نتیجه‌ی مطلوب منجر نشوند، دولت ثالث یا یک سازمان بین‌المللی و یا سایر مقامات صلاحیت‌دار بین‌المللی که مستقیماً در اختلاف ذی‌نفع نیستند، می‌توانند اقدامات لازم را به عمل آورند.

مسانی جمیله؛ تلاش دوستانه دولت ثالثی است که می‌کوشد تا هم زمینه‌ای را برای تفاهم و توافق کشورهای در حال اختلاف درباره‌ی از سرگیری مذاکرات فراهم آورد و هم با اقدامات علنی، پیشنهادهای خود را به طرفین مناقشه بقبولاند (میرعباسی، ۱۳۷۶، ص ۷۵).

در این تعریف، از مسانی جمیله به «پیشنهاد از سوی دولت ثالث» توجه شده؛ اما در تعاریف دیگر چنین نیست:

«شیوه حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی که به موجب آن، طرف ثالث با رضایت کشورهای طرف منازعه به عنوان واسطه و به نحوی دوستانه می‌کوشد تا آنها را به مذاکره جلب کند، بدون اینکه برای حل و فصل، به این کشورها پیشنهادها ماهوی ارائه نماید» (بله سو، ۱۳۷۵، ص ۳۶۲).

با توجه به تعاریف گوناگون مسانی جمیله دارای چند مشخصه است: ۱. توسط دولت ثالث صورت می‌گیرد. ۲. با رضایت طرفین اختلاف است. ۳. طرف ثالث دخالتی در ماهیت اختلاف ندارد. ۴. کشور ثالث درباره‌ی نحوه‌ی حل و فصل اختلافات پیشنهادی ارائه نمی‌دهد، بلکه زمینه را آماده می‌کند. از جمله اختلافاتی که در آن مسانی جمیله به کارگرفته شده است،

پښتو ښکته علمون انساني و مطالعات فرېښتې
پرتال جامع علمون انساني

مناقشه دعوت می‌گردد یا خود راساً نسبت به میانجی‌گری داوطلبانه اقدام می‌نماید، فرد کارآمدی را انتخاب می‌کند که تامین کننده بیشترین اهداف مورد نظر باشد. میانجی‌گری بین‌المللی توسط چنین افرادی به عوامل ذیل بستگی دارد:

الف. موقعیت شغلی افراد در کشور متبوع.

ب. مهلت ارائه شده برای اخذ تصمیم.

ج. منابع مختلف، توانایی‌ها و جهت‌گیری سیاسی کشورهای متبوع.

د. میزان محدودیت‌های ناشی از اختلاف منابع در رفتارهای میانجی‌گرانه.

به نظر نگارنده یکی از راه‌کارهای مؤثر برای رسیدن به وحدت و همگرایی بین کشورهای اسلامی در عرصه‌ی سیاسی ابزارهای دیپلماسی رسمی است. این کشورها برای رسیدن به همگرایی ابتدا باید به حل‌وفصل اختلافاتی بپردازند که مانع رسیدن به همگرایی بین آنان می‌گردد در این مرحله نقش پایدردی و مساعی جمیله پررنگ می‌گردد تا با دخالت کشور ثالث ابتدا اختلافات بین قطب‌های قدرتی که در منطقه وجود دارد برطرف گردد سپس این کشورها برای مذاکره و رسیدن به نقاط مشترک آماده شوند.

اما به نظر می‌رسد گزینه‌ی میانجی‌گری قدرتمندتر از مساعی جمیله باشد چرا که در اینجا قدرت طرف ثالث به دلیل اطلاع از امور اختلاف و توانایی دخالت کردن از قدرت طرف ثالث که در مساعی جمیله وجود دارد بیشتر است. در میانجی‌گری دولتی که نقش میانجی‌گر دارد باتوجه به نفعی که خود دارد توانایی بیشتری دارد تا کشورهای متخاصم را به صلح و آشتی برساند. پس در نتیجه در راستای همگرا شدن کشورهای اسلامی در عرصه‌ی سیاسی می‌توان از گزینه‌ی میانجی‌گری برای حل‌وفصل اختلافات میان کشورهای اسلامی برای رسیدن به نقطه‌ی مشترک و همگرا شدن سود جوست. دیگر گزینه‌های دیپلماسی رسمی از

پښتو ښکلا ښکلا ښکلا ښکلا ښکلا ښکلا
پښتو ښکلا ښکلا ښکلا ښکلا ښکلا

تحقیق یک روش مسالمت آمیز است که در مواردی به کار گرفته می‌شود که ریشه‌یابی یک اختلاف نیاز به بررسی کیفیت و چگونگی وقایع پیشین داشته باشد (موسی‌زاده، ۱۳۷۶، ص ۱۷۳).

تحقیق می‌تواند هم به عنوان تنها روش حل مسالمت‌آمیز اختلاف به کار رود و هم به طور هم‌زمان با سایر روش‌ها به کار گرفته شود.

توسل به این شیوه اختیاری است و کمیسیون‌های تحقیق بین‌المللی طرفین اختلاف، به موجب قراردادهای خاصی تشکیل شوند و گزارشی که کمیسیون تحقیق ارائه می‌دهد هیچ‌گونه الزامی ندارد و اصحاب دعوا مختارند که از آن استفاده کنند و یا اصلاً توجهی به آن نکنند. البته بیش‌تر سعی می‌کنند آن را بپذیرند، بخصوص آن‌که در صورت نپذیرفتن، در عرف بین‌الملل اعتبار آنها کم می‌شود.

- سازش

از لحاظ تاریخی، سازش یکی از روش‌های نسبتاً جدید در زمینه‌ی حل و فصل سیاسی اختلافات بین‌المللی به شمار می‌آید، به گونه‌ای که حتی کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه و یا میثاق جامعه‌ی ملل نیز به آن اشاره نکرده‌اند. این روش نخستین بار در معاهده‌ی ۱۹۰۹ منعقد شده بین آمریکا و کانادا و سپس در سال ۱۹۱۱ در معاهدات منعقد شده توسط آمریکا با فرانسه و انگلیس پیش‌بینی شده است (همان).

این روش همچنین در سال ۱۹۲۸ به عنوان یک قاعده‌ی بین‌المللی پذیرفته شد و در سال ۱۹۶۶ در میثاق حقوقی، مدنی و سیاسی سازمان ملل متحد پیش‌بینی گردید و در ماده‌ی ۳۳ منشور نیز آمده است.

بله سو و بوسچک سازش را این گونه تعریف کرده‌اند:

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بین بردن تعصب و طائفه‌گری است که هم برای ایجاد وحدت سیاسی در کشورها اهمیت دارد و هم برای ایجاد همگرایی در کلیت جهان اسلام.

۲. اتخاذ سیاست همکاری فزاینده بین مسلمانان و تنظیم سیاست‌های مشترک، منافع منطقه‌ای و جهانی مسلمانان را تضمین می‌کند.

۳. از نظر سیاسی جهان اسلام می‌تواند برای خود نقش یک قدرت منطقه‌ای را تعریف نماید و بدین ترتیب زمینه‌ای را فراهم آورد که منافع کلیدی کشورهای اسلامی عضو از ناحیه تعریف و تأسیس «اتحادیه‌ی کشورهای اسلامی» حاصل آید (صفوی، ۱۳۸۷، ص ۲۶۹). (اتحادیه مورد نظر ناظر بر رسیدن به سیاست خارجی مشترک و همگرایی سیاسی است)

۴. توسعه‌ی منابع انسانی به منظور ارتقاء مشارکت مردم در فرایند توسعه و همچنین تسهیل تحرک شغلی به وسیله‌ی کاهش محدودیت‌های نقل و انتقال نیروی کار در جهان اسلام؛

۵. بازیابی هویت تمدنی و احیاء میراث.

۶. لزوم توجه به سنت‌های اسلامی «وقف» و «زکات» به منظور کاهش مشکل فقر بین مسلمانان و احیاء مجدد این سنت‌ها.

۷. پیشبرد اهداف اقتصاد و مالیه‌ی اسلامی.

۸. لزوم توجه به فناوری مناسب طرح‌ریزی شده برای رشد پایدار.

۹. تقبل طرح‌های مهم داد و ستد مشترک برای بهره‌گیری از منابع شغلی، تکنیکی و مالی‌شان به شیوه‌ی ثمر بخش‌تر.

پښتو ښکته علمون انسانی و مطالعات فریښتی
پرتال جامع علمون انسانی

ارزش‌ها و منافع مشترکی را دنبال کنند؛ به عبارت دیگر گاهی ناتوانی در حل و فصل برخی مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی دولت‌ها را دواطلبانه به پیروی از الگوهای رفتاری مشترک و پایدار تحت عنوان همگرایی سوق می‌دهد. نقطه‌ی اوج این هماهنگی زمانی است که دولت‌ها به این جمع‌بندی برسند که سیاست دفاعی و خارجی را به یک ارگان مرکزی بسپارند.

در نگاه نخست، امکان ایجاد سیاست خارجی همگرا در مناطق اسلامی به دلیل چالش‌های ملی و فراملی تنها یک ایده‌آل محسوب می‌شود؛ در حالی که به‌نظر می‌رسد زمینه‌های بالفعل و بالقوه‌ی متعددی در زمینه‌ی ایجاد سیاست خارجی همگرا و مشترک وجود دارد که شناسایی آن‌ها می‌تواند به شکل‌گیری سیاست خارجی همگرا در مناطق اسلامی کمک کند (ستوده، ۱۳۹۲، ص ۲۳۸-۲۴۰).

۳-۱. دیپلماسی چندجانبه

یکی از ابزارهای مهم دیپلماسی که در سال‌های اخیر به نحو قابل توجهی از آن بهره‌برداری می‌شود، استفاده از دیپلماسی چندجانبه در مجامع بین‌المللی است. این وسیله‌ی بسیار نافذ جهانی که متعاقب جنگ اول جهانی، نطفه آن در قالب جامعه ملل بسته شد و پس از سیر مراحل و تحولات مختلف، منتهی به سازمان ملل متحد گردید، به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی با همکاری و اتفاق دسته جمعی ملل، بنیان‌گذاری گردید. اگرچه اعمال دیپلماسی چندجانبه از طریق این سازمان‌های جهانی در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، کاملاً اثر بخش و قرین موفقیت نبوده است ولیکن فرصت جدیدی به وجود آورد که دیپلماسی چندجانبه وارد عرصه‌های دیگر شود.

به نظر می‌رسد که دولت‌های کشورهای اسلامی که اصلی‌ترین بازیگران دیپلماسی چندجانبه هستند می‌توانند با به کارگیری دیپلماسی چندجانبه در سیاست خارجی خود راه رسیدن

پښتونستان ښار
پښتونستان ښار
پښتونستان ښار

۲-۱. شبکه‌های ارتباطی و رسانه‌ها

رسانه اصلی‌ترین ابزار دیپلماسی عمومی تلقی می‌گردد و هرچه قدرت، تنوع و نفوذ رسانه‌ی کشوری در سایر ملت‌ها بیشتر باشد به همان میزان تأثیرگذاری بر افکار سایر ملت‌ها و هدایت این افکار بر سمت دلخواه نیز بیشتر می‌گردد. در حال حاضر از یک سو دیپلماسی عمومی همراه با دیپلماسی رسانه‌ای معنا می‌یابد و از سوی دیگر دیپلماسی رسانه‌ای دیپلماسی عمومی را تقویت می‌کند.

تعدادی از وظایف کاربردی رسانه‌ها در دیپلماسی رسانه‌ای عبارت‌اند از: ایجاد ارتباط صحیح با مخاطبان؛ خنثی نمودن دروغ‌پردازی و شایعه‌پراکنی در عرصه‌ی خبر و تبلیغات از طرف رقبا؛ زمینه‌سازی توسط رسانه‌ها برای فعالیت‌های دیپلماسی خارجی؛ ابزارهای رسانه‌ای زمینه‌های اعتمادسازی، میانجی‌گری (یا بسیج عمومی می‌تواند ابزار رسیدن به اهداف دولت‌مردان را فراهم آورد)؛ تدوین استراتژی دیپلماسی رسانه‌ای برای تنظیم سطح روابط بین‌الملل و دولت‌ها (بصام، ۱۳۹۰).

۲-۲. تصویرسازی

یکی از محورهای اساسی دیپلماسی و از جمله دیپلماسی فرهنگی و عمومی مسئله‌ی تصویرسازی است. هدف از تصویرسازی ایجاد محیط ذهنی - روانی متقابل بر اساس منافع مشترک و واقعیت‌های ملی، منطقه‌ای و جهانی برای تأمین منافع اعضا در یک سازمان منطقه‌ای است. اساساً میان فرهنگ، ارتباط و تصویرسازی رابطه‌ی مستقیم وجود دارد. اسمیت می‌گوید:

هرگاه مردم بر یکدیگر تأثیر متقابل می‌گذارند، ارتباط نیز برقرار می‌کنند. آن‌ها باید برای زندگی در جوامع و حفظ فرهنگشان، ارتباط برقرار نمایند. فرهنگ از طریق ارتباط یاد گرفته می‌شود، نقش ایفا می‌کند، منتقل و حفظ می‌گردد.

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښتی
پرتال جامع علومو انسانی

۲-۴. تبادلات علمی و فرهنگی نخبگان و دانشگاهیان

از جمله ابزارهای مهم و مؤثری است که دولت‌ها را ترغیب به استفاده از دیپلماسی عمومی می‌نماید، باتوجه به اینکه افراد تحصیل کرده یک کشور که در سایر کشورها تحصیل کرده‌اند، در آینده می‌توانند در مناصب اجرایی کشور خودشان قرار گیرند و مجری سیاست‌های کشور محل تحصیلشان باشند، از این رو تأثیرگذاری بر افکار نخبگان یک جامعه و یک ملت از جمله اهداف بلند مدت یک کشور تلقی می‌گردد. هنرمندان نیز به عنوان یکی از اقشار تأثیرگذار بر جوامع، از اهداف مهم سیاست دیپلماسی عمومی در زمینه خلق تصاویری مثبت از آرمان‌ها و فرهنگ یک کشور بیگانه به شمار می‌آیند.

۲-۵. برجسته کردن نقش و تأثیر فرهیختگان و دانشمندان

برجسته کردن نقش و تأثیر فرهیختگان و دانشمندان تاریخ گذشته و معاصر کشور متبوع در پیشرفت علم و ادب در سطح جهان و استفاده از شهرت، محبوبیت و اعتبار آن‌ها در جهت اهداف راهبردی دیپلماسی فرهنگی مؤثر است.

۳. دیپلماسی فرهنگی و همگرایی کشورهای اسلامی

در ادبیات روابط بین الملل و سیاست خارجی تعاریف مختلفی از دیپلماسی فرهنگی ارائه شده است که تعاریف ذیل در زمره‌ی گویاترین این تعاریف‌اند:

فرانک نیکویچ دیپلماسی فرهنگی را تلاش برای ارتقای سطح ارتباطات و تعامل میان ملل جهان با هدف طراحی و بنیاد نهادن تفاهم‌نامه‌ها و توافقاتی بر اساس ارزش‌های مشترک می‌داند. این در حالی است که بنا به تعریف گیفورد مالون، دیپلماسی فرهنگی عبارت است از معماری یک بزرگراه دوطرفه به منظور ایجاد کانال‌هایی برای معرفی تصویر واقعی و

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښتی
پرتال جامع علوم انسانی

برنامه‌های الهی که در قرآن مجید بیان شده است، سرانجام اسلام بر کل جهان حاکم خواهد شد.

اسلام دین آرامش، صلح، پویایی و زندگانی است که به حیات بیش از یک میلیارد انسان با نژادها، قومیت‌ها، فرهنگ‌ها، زبان‌ها و منطقه‌های مختلف جغرافیایی معنا و روشنی بخشیده است. در این راستا کشورهای اسلامی استحقاق بازیابی هویت بایسته و جایگاه شایسته‌ی خود را دارند.

در همین راستا در رابطه با فراهم ساختن زمینه‌های همگرایی در ابعاد دینی^۵ مذهبی در بین کشورهای اسلامی نقش دیپلماسی عمومی را می‌توان چنین تشریح کرد:

الف. ترغیب و تشویق رهبران هر مذهب برای وحدت، ب. انجام تحقیقات و انعکاس آنها در قالب کتاب و مقاله جهت انعکاس آسیب‌هایی که مسلمانان در اثر اختلافات مذهبی در طول تاریخ متحمل شده‌اند.

ج. تاریخ تمدن اسلامی حاکی از شکل‌گیری همگرایی پیرامون محور عرفان و معنویت است. زمانی که دنیای اسلام علایق عرفانی گسترده داشت، توانسته بود نسل‌ها و نژادها و طوایف مختلف را زیر سایه‌ی وحدتی فراگیر جای دهد و از آنان یک امت واحد شکل دهد. التزام به اصول اسلام؛ وحدت اسلامی ناظر بر همکاری میان پیروان مذاهب اسلامی بر پایه‌ی اصول مشترک، ثابت و مسلم اسلامی و اتخاذ موضوع یکسانم به منظور تحقق اهداف و مصالح عالی‌ه‌ی امت اسلامی و موضع متحد در برابر دشمنان امت است.

۳-۲. جاذبه‌های فرهنگی و همگرایی

کشورهای اسلامی دارای فرهنگ مادی و معنوی مشترکی می‌باشند. مهم‌ترین عامل اساسی در بحث گردشگری اسلامی مذهب و فرهنگ می‌باشد. برخی از نویسندگان بر فرهنگ

پښتو ښکته علمون انساني و مطالعات فرېښتې
پرتال جامع علمون انساني

استفاده کنند. در عصر جهانی شدن ارتباطات و اطلاعات، کشورهای اسلامی بیش از هر زمان دیگر به تصمیمات و سیاست خارجی مشترک نیازمندند؛ زیرا فناوری‌های جدید از جمله «اینترنت» امکان تغییر و تحول در باورها، ارزش‌ها و در نتیجه تصویر ذهنی ملت‌ها را در حد بالایی افزایش داده است و اساساً با افزایش تبادلات فکری و فرهنگی، روابط جدید فرهنگی و سیاسی جهانی در حال شکل‌گیری است که جهان اسلام را وارد مرحله جدیدی می‌سازد. (ستوده، ۱۳۹۲، ص ۹۸-۱۰۱).

۳-۵. ترویج فرهنگ اسلامی در مقابله با غرب‌زدگی

غرب‌زدگی و فرار از فرهنگ و هویت اسلامی در جهان اسلام عاملی برای ایجاد تفرقه است. باید تلاش شود تا مسائل اعتقادی مشترک، قضایای شرعی و دینی مشترک و سایر مسائل مشترک از طریق ابزارهای دیپلماسی فرهنگی به خوبی شناسانده و درک شوند. همچنین باید شیوه‌های زندگی اسلامی را از طریق نخبگان دینی و فرهنگی در میان جوامع اسلامی ترویج داد، تا کشورهای اسلامی به فرهنگی جامع و یک دست تحت لوای زندگی اسلامی دست یابند.

۳-۶. تحقیق و ترویج فرهنگ مشترک شیعه و سنی

در مدارس شیعه و سنی فرهنگ مشترک تحقیق و ترویج شوند تا درک این اشتراکات از سوی مذاهب اسلامی بتواند اتحاد هرچه سریعتر و بیشتر ملت اسلامی را به وجود آورد.

۳-۷. شناخت و شناساندن چهره‌های مختلف دشمنان

شناخت و شناساندن چهره‌های مختلف دشمنان یکی از راه‌های مقابله با آنان و تهدیدات آنان است.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فرهنگی، به تقویت ظرفیت‌های موجود برای همگرایی بپردازند. همچنین با بهره‌گیری از این ابزارها و راه‌کارهایی که در طول این مقاله به آن‌ها اشاره شد می‌توانند موانعی را که بر سر راه همگرایی وجود دارد به فرصت تبدیل نمایند.

فهرست منابع

الف. کتاب‌ها

۱. آقایی، سید داوود (۱۳۸۷)، آداب دیپلماسی و فنون مذاکره، تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ.
۲. بارستون، آرپی (۱۳۷۹)، دیپلماسی نوین، ترجمه محمدجعفر جواد، تهران: نشر دادگستر.
۳. بله سو، رابرت، بوسلاو بوسچک (۱۳۷۵)، فرهنگ حقوق بین الملل، ترجمه علیرضا پارسا، تهران: قومس.
۴. پاپلی یزدی، محمدحسین و مهدی سقایی (۱۳۸۵)، گردشگری: ماهیت و مفاهیم، تهران: انتشارات سمت.
۵. پهلوان، چنگیز (۱۳۷۸)، فرهنگ‌شناسی: گفتارهایی در زمینه فرهنگ و تمدن، تهران: انتشارات پیام امروز.
۶. حسن‌خانی، محمد (۱۳۸۶)، نقش فرهنگ و ابزارهای فرهنگی در طراحی و پیشبرد دیپلماسی: با تأکید بر سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا، مجموعه مقالات همایش ارتباطات بین فرهنگی و سیاست.
۷. حقیقی، رضا (۱۳۸۶)، فرهنگ و دیپلماسی (در آینه دیپلماسی فرهنگی اتحادیه اروپا در قبال جمهوری اسلامی ایران)، تهران: انتشارات المهدی.
۸. دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۳۸۶)، ضرورت‌ها و کارکردهای دیپلماسی در سیاست خارجی توسعه‌گرا، مجموعه مقالات بنای آینده‌ای مطمئن در آسیای جنوب غربی، تهران.
۹. رضایی، علی اکبر (۱۳۹۰)، دیپلماسی فرهنگی: نقش فرهنگ در سیاست خارجی و ارائه مدل راهبردی، محمد علی زهره‌ای محقق، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۱۰. ستوده، محمد (۱۳۹۲)، موانع و فرصت‌های همگرایی جهان اسلام، جمعی از پژوهشگران، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۱. صفوی، سید یحیی (۱۳۸۷)، وحدت جهان اسلام: چشم انداز آینده، تهران: انتشارات شکیب.
۱۲. ضرغام، حمید (۱۳۷۶)، راهکارهای توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، مجموعه مقالات نخستین همایش جهانگردی و ایران، ج ۱، انتشارات کیش.

پښتو ښکته علمون انساني و مطالعات فرېښتې
پرتال جامع علمون انساني